

OBOWIĄZEK DENUNCJACJI PRZESTĘPSTWA FINANSOWANIA TERRORYZMU W ŚWIETLE OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW

Obligation of denunciation terrorist financing crime under the relevant legislation

Wprowadzenie

Denuncjacja w aktualnym stanie prawnym realizowana jest zarówno jako obowiązek ustawowy (np. zachowanie realizowane w oparciu o treść art. 304 par. 2 kpk), jak i wynik wolnej woli osoby fizycznej niezwiązany z zawartymi w przepisach prawa zapisami, będący skutkiem określonej postawy społecznej (art. 304 par. 1 kpk). Obowiązek denuncjacji dotyczy szeregu naruszeń prawa. W związku z tym należałoby się zastanowić, jaki jest zakres podmiotowy i merytoryczny działań podmiotów mających realizować obowiązek denuncjacji w zakresie przestępstwa określonego w art. 165a kk, czyli przestępstwa finansowania terroryzmu. W art. 165a kk penalizowane jest zachowanie polegające na gromadzeniu, przekazywaniu lub oferowaniu środków płatniczych, instrumentów finansowych, papierów wartościowych, wartości dewizowych, praw majątkowych lub innego mienia ruchomego lub nieruchomości w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Przestępstwo to jest przestępstwem powszechnym, czyli takim, które może popełnić każdy, na co wskazuje zaimbek: „kto”. Ponadto należałoby zauważyć, że zgodnie z zapisami Ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary¹ przestępstwo to może być także popełnione przez odpowiedniego, ustawowo określonego przedstawiciela podmiotu zbiorowego, który wykorzystuje podmiot zbiorowy do popełnienia przestępstwa finansowania terroryzmu.

Szeroki zakres podmiotowy sprawstwa (ale i czynności sprawczej) przestępstwa z art. 165a kk wskazywałby na to, że równie szeroki pozostaje zakres podmiotowy denuncjatorów. Należałoby jednak zauważyć, że zakres ten podlega pewnym ograniczeniom. Jeżeli chodzi o zakres denuncjatorów ustawowych, mogą to być zarówno osoby związane z przeciwdziałaniem finansowaniu terroryzmu, jego zwalczaniem, podmioty realizujące przestępczą procedurę, jak i osoby

¹ DzU z 2012 r., Nr 197, poz. 1661 ze zm.

przypadkowe. W tej ostatniej kategorii będzie można wyróżnić zarówno osoby, które zdają sobie sprawę z tego, że zachowania, o których informują uprawnione organy (policyjne, specjalne, prokuratury), wypełniają znamiona przestępstwa z art. 165a kk, jak i takie osoby, które nie będą świadome, że zachowania określone w informacji wypełniają znamiona przestępstwa z art. 165a kk albo też wypełniają znamiona zachowania przestępstwa, ale innego niż finansowanie działalności terrorystycznej. Wydaje się, że prawidłowe spełnienie takiego obowiązku przez te osoby będzie wymagało od nich znajomości – choćby ogólnej – znamion nie tylko przestępstwa „finansowania terroryzmu”, ale także samego „przestępstwa o charakterze terrorystycznym”². W grę może wchodzić również domniemanie, u osoby informującej, wiedzy o nielegalnej działalności opartej na powszechnie dostępnej informacji na ten temat (media, książki). Ponadto takie wyodrębnienie będzie możliwe ze względu na to, że źródłem środków finansowych na zrealizowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym mogą być także środki uzyskane w wyniku czynów zabronionych. Tym samym informowanie będzie dotyczyło raczej przestępstwa „źródłowego” dla środków służących finansowaniu działalności terrorystycznej niż rzeczywistej wiedzy o ich docelowym przeznaczeniu. W tym zakresie zgłoszenie informacji może pochodzić od podmiotów poszkodowanych przestępstwem „źródłowym” (np. oszustwem kartowym, wyłudzeniem środków w ramach sprzedaży internetowej itp.).

Wiedza o „celowości” przekazywania środków na sfinansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym stanowi ważny element świadomości denuncjatora dlatego, że sposób „gromadzenia” tych środków przez sprawcę przestępstwa z art. 165a kk nie odbiega znacząco od wykonywanej w podobny sposób legalnej działalności, w tym np. działalności gospodarczej czy finansowej. Stąd też niekiedy mówi się o tym, że środki na działalność terrorystyczną uzyskuje się także w wyniku działań legalnych. Dlatego też trudne pozostaje uzyskanie przez podmiot zewnętrzny wiedzy na temat zamiaru sprawcy, który tkwi w jego świadomości. W tym przypadku należałoby rozpatrywać raczej sytuację, gdy informację o czynności finansowania terroryzmu zgłasza osoba, którą zmuszono do takiego działania, lub też dokonanie samodenuncjacji przez sprawcę. Wydaje się, że ze względu na to, iż ten rodzaj przestępstwa można zaliczyć do przestępstw „ukrytych”, a podmioty świadomie podejmujące działalność w zakresie wspierania finansowego terroryzmu nie uzewnętrzniają się ze swoim zachowaniem, tym samym krąg podmiotów poza ustawowym zakresem denuncjacyjnym ograniczać się będzie w sposób naturalny³. Kolejny zakres podmiotów mogących zrealizo-

² Taka sytuacja powodowana jest tym, że przestępstwo finansowania terroryzmu (art. 165a kk) pozostaje niejako „związane” z innymi przestępstwami, które spełniają znamiona określone w art. 115 par. 20 kk.

³ Jak zauważa A. Golonka, nie ma co liczyć na to, że w relacji klienta z instytucją obowiązującą „przyzna się” on, że zamierza sfinansować ze środków stanowiących przedmiot transakcji zamach terrorystyczny. Zob. A. Golonka, *Polskie rozwiązania prawne w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 3, s. 104.

wać obowiązek denuncjacyjny ogranicza także przedmiot przestępstwa z art. 165a kk. Dotyczy to głównie takich przedmiotów, jak instrumenty finansowe, papiery wartościowe, prawa majątkowe czy nieruchomości. Związane jest to z tym, że krąg podmiotów, które mogłyby wykonywać czynności z wykorzystaniem tych przedmiotów w celu sfinansowania działalności terrorystycznej, jest ograniczony posiadaniem określonych uprawnień, takich jak licencje na działalność czy zdaniem egzaminów po ukończeniu specjalistycznych kursów, rejestracji, spełnienia warunków prowadzenia działalności itp., wynikających z przepisów szczególnych. Mimo że wiedza o obrocie takimi przedmiotami jest powszechna, to ze względu na bezpieczeństwo obrotu finansowego oraz zapewnienie dyskrecji stron w nim uczestniczących obrót nimi jest świadomie ograniczany potrzebą zapewnienia zasady „zaufania publicznego” przy obrocie finansowo-gospodarczym. Ponadto jeżeli chodzi o zakres osób, które powinny dokonywać denuncjacji, ich działanie zawęża się w świetle możliwości właściwej oceny klienta, którego można byłoby uznać za sprawcę przestępstwa finansowania terroryzmu. Stan ten związany jest z zachodzącymi trudnościami w zakresie „rozpoznawania” tego typu sprawców. A. Golonka proponuje, żeby podstawowym sposobem nabrania „uzasadnionego podejrzenia” przez pracownika instytucji obowiązanej powiadomić, że transakcja może mieć związek z finansowaniem terroryzmu, było stwierdzenie przez niego, iż podmiot jej dokonujący odpowiada „profilowi” potencjalnego terrorysty. W tym względzie pozostanie raczej oparcie się na dostrzegalnych „gołym okiem” cechach operacji finansowej i podmiotu ją przeprowadzającego aniżeli badanie zamiaru, jaki towarzyszył temu podmiotowi przy jej dokonywaniu⁴. Problem jednak w tym, że taki tryb postępowania identyfikacyjnego można zastosować w przypadku, gdyby sprawcą przestępstwa z art. 165a kk był sam terrorysta o znaczących cechach profilu sprawcy przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Inaczej gdy sprawcą jest inny podmiot, którego ze względu na wykonywany zawód, zakres dotychczasowej działalności, zaufanie i inne pozytywne cechy zewnętrzne w żaden sposób nie będzie można skojarzyć z „charakterystycznym” sprawcą przestępstwa terrorystycznego. Ponadto należy mieć na uwadze stale zmieniającą się taktykę działań terrorystów, co również znacznie utrudnia ustalanie potencjalnego sprawcy przestępstwa z art. 165a kk. Tym samym wobec braku uzewnętrznienia zamiaru przez sprawcę przestępstwa z art. 165a kk (np. przez poinformowanie innej osoby o swoim zamiarze) należałoby zwracać uwagę na symptomy zewnętrzne jego zachowania mogące świadczyć o sfinansowaniu działalności terrorystycznej (realizowaniu przyjętego zamiaru).

Jeżeli chodzi o fakt denuncjacji przestępstwa finansowania terroryzmu, ważny jest także czas przekazania informacji. Jak zauważa A. Golonka, na etapie, na którym nie zostało jeszcze przeprowadzone przestępstwo o charakterze terrorystycznym, „na potrzeby” popełnienia którego gromadzone są środki finansowe, ustalenie owego rzeczywistego „dalszego” celu wydaje się zadaniem mocno

⁴ Tamże, s. 104.

skomplikowanym⁵. Jednakże należy zauważyć, że dla bytu przestępstwa z art. 165a kk nie jest potrzebne dokonanie czy przygotowywanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Istotnym elementem jest natomiast to, że sprawca ma świadomość, iż chce przekazać czy zaoferować środki na takie przestępstwo. Tym samym denuncjator musi posiadać wiedzę na temat świadomości sprawcy, czyli sprawca musi się tą „świadomością celu” z kimś podzielić. Możliwe jest więc dokonanie denuncjacji jeszcze przed przekazaniem środków, tak aby nie mogły być one wykorzystane w zakresie realizacji przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Tym samym najbardziej właściwe byłoby dokonanie denuncjacji jeszcze przed pierwszym przekazaniem środków, jak i przed dalszym takim zachowaniem, które skutecznie miałyby doprowadzić do spełnienia warunku zasilenia środkami jako warunku niezbędnego do dokonania w dalszej kolejności przestępstwa o charakterze terrorystycznym. W przypadku przestępstwa z art. 165a kk nie można także wykluczyć samodenuncjacji. Może się to zdarzyć, gdy dany sprawca będzie zmuszony, wbrew własnej woli, przez członków organizacji terrorystycznej do przekazywania środków na ich rzecz. Podstawą takiego zachowanie może być też obawa przed odpowiedzialnością i chęć uniknięcia kary, a także niechęć do uczestniczenia w tym procederze lub potrzeba niedopuszczenia do dokonania innego ciężkiego przestępstwa (w tym przypadku kwalifikowanego jako przestępstwo o charakterze terrorystycznym).

Obowiązek denuncjacji przestępstwa z art. 165a kk wynikający z kpk i kk

J. Grajewski⁶ wskazuje na obowiązek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa stanowiący podstawę do wyodrębnienia czterech kategorii tegoż obowiązku: powszechnego społecznego obowiązku zawiadomienia – art. 304 par 1 kpk; powszechnego prawnego obowiązku denuncjacji ograniczonego przedmiotowo – art. 240 § 1 kk; indywidualnego prawnego obowiązku denuncjacji ciężącego na instytucjach państwowych i samorządowych – art. 304 par. 2; indywidualnego obowiązku prawnego ciężącego na określonych podmiotach w zawężonym zakresie, przewidzianym w przepisach szczególnych⁷. Z wyłączeniem powszechnego prawnego obowiązku denuncjacji ograniczonego przedmiotowo, podział mógłby być utrzymany także dla podmiotów wypełniających ten obowiązek w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 165a kk. Należy jednak zauważyć, że niejednokrotnie obowiązek ten dla poszczególnych podmiotów będzie wynikał nie tylko z jednej podstawy prawnej. Jednocześnie trzeba podkreślić, że ustawowy obowiązek denuncjacji przestępstwa z art. 165a kk może doty-

⁵ Tamże, s. 100.

⁶ J. Grajewski, w: J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze, Kraków 2006, t.1, s. 722 i n. zob. także P. Kardas, *Odpowiedzialność za nadużycie władzy publicznej w przypadku niezawiadomienia o popełnieniu przestępstwa*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 7–8, s. 7.

⁷ Np. na Generalnym Inspektorze Informacji Finansowej w ustawie z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

czyć zarówno walki z przestępczością (w oparciu o ustawę Kodeks karny), jak i jej przeciwdziałania (w oparciu o Ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁸).

Zgodnie z treścią art. 304 par. 1 kpk każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję, tym samym obowiązek ten dotyczy także przestępstwa finansowania terroryzmu. Wydaje się również, że realizowanie obowiązku denuncjacyjnego z art. 304 par. 1 kpk, w omawianym zakresie, wymaga od informującego posiadania realnej wiedzy co do sposobów, mechanizmów finansowania działalności terrorystycznej, jak i przynajmniej wstępnej wiedzy o tym, że określone środki finansowe są lub będą przeznaczane na rzecz przygotowania czy też popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym. W informacji tej możliwe jest wskazanie nie tylko zachowań, ale także ewentualnego sprawcy takiego postępowania. Jednocześnie możliwe jest przekazanie tych informacji w sposób anonimowy lub też jawny przez podanie swoich danych osobowych oraz miejsca zamieszkania. Anonimowe zawiadomienie wynika głównie z obawy o swoje życie lub zdrowie, zagrożenie dla osób najbliższych, czy też z niechęci do uczestniczenia w dalszych, prawem przewidzianych czynnościach procesowo-śledczych. Nie jest istotne, mimo wymienia wprost w art. 304 par. 1 kpk takich instytucji jak prokuratura i Policja, czy informujący przekaze informacje także innej poza wymienionymi instytucji, np. skieruje je do jednostki informacji finansowej Ministerstwa Finansów (GIIF). W takim przypadku GIIF powinien przekazać informację do właściwej instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw.

Dodatkowo ustawodawca określił obowiązek denuncjacji w art. 240 par. 1 k.k., przewidując także powszechny i zarazem prawny obowiązek denuncjacji, ograniczony jednak przedmiotowo do taksatywnie wymienionej w tym przepisie grupy przestępstw. W grupie tej wymieniono przestępstwa o charakterze terrorystycznym, czyli takie, co do których można uznać, iż wypełniają normę zgodnie z art. 115 par. 20 kk. W związku z tym obowiązek denuncjacji z art. 240 par. 1 kk nie będzie dotyczył przestępstwa finansowania terroryzmu, uznanego za przestępstwo okołoterrorystyczne. W tym stanie rzeczy wystarczające wydaje się uznanie społecznego obowiązku denuncjacji w przypadku uzyskania wiedzy o przestępstwie finansowania terroryzmu na podstawie art. 304 par. 1 kpk.

Przyszłe prace nad zmianą przepisów Kodeksu postępowania karnego czy też Kodeksu karnego powinny szerzej uwzględnić zakres przedmiotowy obowiązku denuncjacyjnego. Jego rozszerzenie powinno wynikać przede wszystkim ze zmiany czynności sprawczej oraz celu przestępstwa z art. 165a kk. W przypadku czynności sprawczej penalizowane działanie sprawcy winno odnosić się do wszelkich przejawów finansowego wspierania działalności terrorystycznej, cel przestępstwa z art. 165a kk zaś powinien być rozszerzony także na cel związany z całościową działalnością organizacji terrorystycznej, a nie ograniczony wyłącznie do przygotowania i dokonania przestępstwa o charakterze terrorystycznym.

⁸ DzU z 2010 r., Nr 46, poz. 276 ze zm., zwaną dalej: „ustawą o przeciwdziałaniu”.

Uzasadnieniem dla takiego projektu jest przede wszystkim podejście prewencyjne (zapobiegawcze), które umożliwiłoby szerokie karanie na poziomie przygotowania aktu terrorystycznego i funkcjonowania struktury organizacji terrorystycznej, nie zaś reagowanie na urzeczywistnione zagrożenie przejawiające się w dokonanym zamachu. W tym też kontekście należałoby rozszerzyć katalog przestępstw objętych denuncjacją w art. 240 par. 1 kk, o przestępstwo określone w art. 165a kk. Nie wydaje się właściwe „pobłażliwe” traktowanie przestępstw okołoterrorystycznych, przy jednoczesnym napiętnowaniu jedynie tych o charakterze terrorystycznym. W takim podejściu wydaje się widoczny brak systemowego podejścia do zagrożenia terroryzmem w Polsce.

Ustawowy obowiązek denuncjacji wynika między innymi z art. 304 par. 2 kpk, w którym odniesiono go do instytucji państwowych i samorządowych. Pod tym względem zakres zadań poszczególnych podmiotów pozostaje zbieżny z obowiązkami i zadaniami, jakie nakłada na ten sam rodzaj podmiotów ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu jako na podmioty obowiązane. Przykładem takiego podmiotu jest Narodowy Bank Polski, który występuje również jako instytucja obowiązana w zakresie, w jakim prowadzi rachunki bankowe dla osób prawnych, sprzedaż monet, banknotów i numizmatów przeznaczonych na cele kolekcjonerskie oraz na inne cele, skup złota i wymianę zniszczonych środków płatniczych na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim⁹. Ponadto NBP odgrywa jeszcze jedną dodatkową rolę – jednostki współpracującej podobnie jak organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) i Najwyższa Izba Kontroli (NIK). Tym samym do instytucji państwowych i samorządowych, na których ciąży ogólny obowiązek denuncjacji, a jednocześnie szczególnie uprawnionych do jego realizacji w stosunku do powiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 165a kk, zaliczymy: Najwyższą Izbę Kontroli, Komisję Nadzoru Finansowego, Narodowy Bank Polski, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, inne państwowe jednostki organizacyjne oraz samego Generalnego Inspektora Informacji Finansowej. Szczególny charakter tych podmiotów wynika przede wszystkim z roli, jaką im nadano ustawą o przeciwdziałaniu w stosunku do całości instytucji państwowych i samorządowych, na których spoczywa ogólny obowiązek denuncjacji.

Oprócz ogólnego obowiązku denuncjacyjnego NIK zadanie to zostało wskazane w ustawie kompetencyjnej z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli. W art. 63 ust. 1 wskazano, że w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia Najwyższa Izba Kontroli zawiadamia organ powołany do ścigania przestępstw lub wykroczeń oraz informuje o tym kierownika jednostki kontrolowanej lub kierownika jednostki nadrzędnej i właściwy organ państwowy lub samorządowy. Przepis ten stanowi *lex specialis* wobec obowiązku określonego w art. 304 par. 2 kpk. Jednocześnie należy zauważyć, że NIK nie jest

⁹ DzU z 2005 r., Nr 1, poz. 2 ze zm.

zobowiązana do denuncjacji na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu. Niemniej została wymieniona w ustawie o przeciwdziałaniu, co wskazywałoby na wyszczególnioną specjalnie rolę tego podmiotu w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu. Wydaje się jednak, że rola NIK ograniczałaby się do prowadzenia czynności kontrolnych w ramach realizowanego postępowania kontrolnego. W takim przypadku obszar denuncjacji obejmowałby zakres wynikający z uprawnień ustawowych NIK, przyjętego i zatwierdzonego planu kontroli. Wówczas zawiadomienie może dotyczyć np. niedopełnienia obowiązku polegającego na złożeniu zawiadomienia o przestępstwie z art. 165a kk (braku zrealizowania ustawowego obowiązku denuncjacji przez podmiot, na którym taki obowiązek ciąży, w tym GIIF¹⁰), czy też ustanowienia odpowiednich struktur organizacyjnych uprawnionych do kontroli, koordynacji i analizy informacji mogących świadczyć o przestępstwie z art. 165a kk raczej niż zaistnienia samego przestępstwa finansowania terroryzmu. Wynika to przede wszystkim z kompetencji Najwyższej Izby Kontroli, która bada w szczególności wykonanie budżetu państwa oraz realizację ustaw i innych aktów prawnych w zakresie działalności finansowej, gospodarczej i organizacyjno-administracyjnej, w tym realizację zadań audytu wewnętrznego tych jednostek.

Inną instytucją państwową, która została objęta obowiązkiem denuncjacji między innymi przestępstwa finansowania terroryzmu, jest Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) posiadająca status jednostki współpracującej. Obowiązek ten związany jest z zakresem zadań, jakie realizuje KNF, mianowicie ze sprawowaniem nadzoru nad rynkiem kapitałowym. Nadzorowi Komisji podlegają podmioty prowadzące działalność na rynku kapitałowym na podstawie zezwoleń Komisji lub innego właściwego organu administracji oraz inne podmioty – w zakresie, w jakim ciążą na nich określone w odrębnych przepisach obowiązki związane z uczestnictwem w tym rynku. Ponadto KNF sprawuje nad rynkiem finansowym nadzór, który obejmuje: nadzór bankowy, emerytalny, ubezpieczeniowy, nad rynkiem kapitałowym, nadzór nad instytucjami płatniczymi, biurami usług płatniczych, instytucjami pieniądza elektronicznego, oddziałami zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego sprawowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych¹¹, nadzór nad agencjami ratingowymi, nadzór uzupełniający, sprawowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń, zakładami reasekuracji i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego¹², nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi i Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową, sprawowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. W ramach sprawowanego nadzoru

¹⁰ Ale także np. jednostki samorządu terytorialnego (art. 2 ust. 2 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli).

¹¹ DzU z 2001 r., Nr 199, poz. 1175 ze zm.

¹² DzU z 2005 r., Nr 183, poz. 1537 ze zm.

na KNF spoczywa obowiązek denuncjacji w sprawach o poszczególne przestępstwa przeciwko rynkowi finansowemu (np. określone w art. 6a ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym). Ponadto KNF wykonuje kontrolę wypełniania przez odpowiednie instytucje obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w ramach sprawowanego nadzoru lub kontroli, na zasadach i w trybie określonym w odrębnych przepisach. Podobnie jak w przypadku NIK, działalność tej instytucji państwowej zawęża zakres denuncjacji, które obejmowałyby obszar wynikający z uprawnień ustawowych KNF. Zawiadomienie denuncjacyjne może zatem dotyczyć np. niedopełnienia obowiązku polegającego na złożeniu zawiadomienia o przestępstwie (braku zrealizowania ustawowego obowiązku denuncjacji przez podmiot, na którym taki obowiązek ciąży), ale także każdego innego nierealizowania obowiązku określonego ustawą o przeciwdziałaniu zagrożonego odpowiedzialnością karną z art. 35 ust. 1 tej ustawy. Tym samym obowiązek denuncjacyjny nie będzie dotyczył bezpośredniego realizowania procedury finansowania terroryzmu przy wykorzystaniu nadzorowanych instytucji obowiązkanych. Dlatego też można mówić o dwóch rodzajach obowiązków denuncjacyjnych. Dotyczyć one będą następujących kwestii:

- a) denuncjacji bezpośredniej podejrzenia popełnienia przestępstwa z art. 165a kk;
- b) denuncjacji nierealizowania przez podmioty obowiązane obowiązków w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu.

Jednocześnie w relacji z krajową instytucją płatniczą wydaje się, że obowiązek denuncjacyjny rozszerza się o informacje uzyskane w relacji z podmiotami pozakrajowymi. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, krajowa instytucja płatnicza zawiadamia KNF, w formie pisemnej, o zamiarze świadczenia usług płatniczych na terytorium innego państwa członkowskiego przez oddział lub za pośrednictwem agenta, składając jednocześnie wniosek o dokonanie wpisu oddziału lub agenta do rejestru. KNF odmawia przesłania zawiadomienia, między innymi w przypadku, gdy posiada lub uzyskała od właściwych organów nadzorczych państwa goszczącego, w którym krajowa instytucja płatnicza zamierza wykonywać usługi płatnicze, informacje wskazujące, iż istnieją uzasadnione podstawy co do podejrzeń, że w związku z tą działalnością jest popełniane lub zostało popełnione przestępstwo, o którym mowa w art. 165a kk, usiłowano popełnić takie przestępstwo lub popełnienie takiego przestępstwa jest zamierzone, bądź rozpoczęcie wykonywania usług przez oddział lub za pośrednictwem agenta mogłyby zwiększać ryzyko finansowania terroryzmu¹³.

Obowiązek denuncjacyjny w zakresie określonym w ustawie o nadzorze nad rynkiem kapitałowym nie uniemożliwia bezpośredniego poinformowania przez KNF właściwego organu ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w podmiocie nadzorowanym z pominięciem GIIF. Tylko na Prokuraturze, Agen-

¹³ Art. 92 ustawy o usługach płatniczych (DzU z 2011 r., Nr 199 poz. 1175 ze zm.).

cji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym oraz na jednostkach podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych i przez niego nadzorowanych spoczywa obowiązek niezwłocznego poinformowania, w granicach swoich ustawowych kompetencji, Generalnego Inspektora o wszystkich przypadkach uzyskania informacji wskazujących na podejrzenie popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 165a kk. Należy jednak pamiętać, że jednostki współpracujące, w granicach swoich ustawowych kompetencji, są obowiązane udostępniać, na wniosek Generalnego Inspektora, informacje niezbędne do realizacji jego zadań w zakresie zapobiegania przestępstwom, o których mowa w art. 165a kk; obowiązkiem tym objęta jest także KNF.

Obowiązek denuncjacji przestępstwa z art. 165a kk powstaje z chwilą, gdy w świadomości funkcjonariusza instytucji państwowej lub samorządowej ukształtowało się przekonanie, że zostało popełnione to przestępstwo¹⁴. Organ musi posiadać dowody uzasadniające podejrzenie popełnienia przestępstwa; nie jest natomiast wystarczające samo przypuszczenie, że przestępstwo mogło być popełnione. By przekonać się, czy istotnie zachodzi takie podejrzenie popełnienia przestępstwa, organ ten może dokonać stosownych ustaleń we własnym zakresie. Doniesienie o przestępstwie nie może ograniczać się do gołosłownych sformułowań, lecz powinno być poparte konkretnymi dowodami. Nie chodzi tylko o formalne zrealizowanie tego obowiązku, ale ułatwienie działań organom powołanym do prowadzenia postępowania przygotowawczego; instytucje te mają prawny obowiązek udzielania – w zakresie swego działania – pomocy tym organom. Obowiązek ten ciąży na instytucji państwowej lub samorządowej także wówczas, gdy przestępstwo ujawnił organ kontroli zewnętrznej i przekazał sprawę organom ścigania¹⁵.

Jednostki współpracujące, takie jak NBP, NIK, KNF, są obowiązane, w granicach swoich ustawowych kompetencji, współpracować z Generalnym Inspektorem w zakresie zapobiegania przestępstwom z art. 165a kk przez: 1) niezwłoczne powiadamianie Generalnego Inspektora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa finansowania terroryzmu; 2) przekazywanie potwierdzonych kopii dokumentów dotyczących transakcji, co do których zachodzi podejrzenie, że mają one związek z popełnieniem przestępstwem z art. 165a kk, oraz informacji o stronach tych transakcji. Obowiązek ten dotyczy także organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz innych państwowych jednostek organizacyjnych.

Dość specyficzną grupę podmiotów obowiązanych, na których spoczywa obowiązek denuncjacji, stanowią przedstawiciele wolnych zawodów (radcowie prawni, adwokaci). Zgodnie z dyrektywą¹⁶ notariusze oraz inni przedstawiciele wolnych zawodów prawniczych są ogólnie objęci zakresem stosowania dyrekty-

¹⁴ Zob. wyrok SN z 13 I 1962 r., III K 989/61, „PiP” 1963, nr 4.

¹⁵ W. Posnow, *Prawny obowiązek pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, Prawo, 1990, t. CLXXIII, s. 96.

¹⁶ Dyrektywa 2005/60/WE, zwana „trzecią dyrektywą w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy”.

wy, z zastrzeżeniem wyjątku, który państwa członkowskie mogą stosować, od obowiązku zgłaszania podejrzanych transakcji na mocy art. 23 ust. 2 dyrektywy w odniesieniu do „informacji, które otrzymują od swojego klienta lub uzyskują na jego temat podczas ustalania jego sytuacji prawnej lub podczas wykonywania swoich obowiązków polegających na obronie lub reprezentowaniu tego klienta w postępowaniu sądowym, lub w związku z takim postępowaniem”. Wszystkie państwa członkowskie zdecydowały się włączyć do swojego prawodawstwa krajowego wyłączenie określone w art. 23 ust. 2 dyrektywy w odniesieniu do prawników, jednak bez precyzyjnego wskazania, kiedy wymóg zgłaszania podejrzanych transakcji jest nadrzędny wobec wymogu zachowania w poufności informacji uzyskanych od klienta. Sytuacja ta powoduje pewien niepokój wśród przedstawicieli zawodów prawniczych, którzy regularnie wysuwają zarzuty, że obowiązki nałożone na mocy dyrektywy rzekomo naruszają spoczywający na prawniku obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej oraz podstawowe prawo do rzetelnego procesu sądowego i rzetelnej obrony. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok w tej kwestii¹⁷. Mimo iż wyrok dotyczył dyrektywy 91/308/EWG, to główne ustalenia Trybunału zachowują ważność również w przypadku trzeciej dyrektywy w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy. W oparciu o ten wyrok można uznać, że obowiązki w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy nałożone na przedstawicieli zawodów prawniczych nie naruszają prawa do rzetelnego procesu sądowego zagwarantowanego w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 EKPC¹⁸.

Wątpliwości co do konstytucyjności przepisów ustawy o przeciwdziałaniu w stosunku do radców prawnych stanowiły podstawę wniosku skierowanego przez Krajową Radę Radców Prawnych do Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał w wyroku z 2 lipca 2007 r.¹⁹ uznał, iż nałożenie na przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu jest co do zasady zgodne z Konstytucją RP. Jednakże obowiązek denuncjacji nie może dotyczyć klienta lub innych osób, którym dany prawnik udzielił porady w związku z prowadzoną sprawą²⁰.

¹⁷ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-305/05, *Ordre des barreaux francophones et germanophone et al. V Conseil des Ministres*, pkt 33, wyrok Trybunału, 26 czerwca 2007 r.

¹⁸ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące stosowania dyrektywy 2005/60/WE w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, s. 18–19.

¹⁹ K 41/05 (DzU z 2007, Nr 124, poz. 841).

²⁰ M. Hara, R. Kierzyńska, P. Kołodziejski, *Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, wyd. 1, stan na 12 maja 2013 r., Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2013, s. 24.

Szczególny obowiązek denuncjacji przestępstwa z art. 165a kk dotyczący Generalnego Inspektora Informacji Finansowej MF

Szczególną rolę pod względem składania denuncjacji w systemie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu ustawodawca powierzył innej instytucji państwowej – Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej. Funkcjonująca w tym zakresie procedura została unormowana w ustawie z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu, która oprócz zadań samego Generalnego Inspektora precyzuje także obowiązek denuncjacyjny w stosunku do podmiotów obowiązanych, których zakres został określony niniejszą ustawą. Obowiązek ten wprost został wskazany w zakresie przedmiotowym ustawy, na co wskazuje zapis art. 1, iż ustawa określa między innymi obowiązki podmiotów uczestniczących w obrocie finansowym w zakresie gromadzenia i przekazywania informacji. Obowiązek denuncjacyjny ze strony GIIF może być zrealizowany przy wykorzystaniu dwóch trybów. Pierwszy z nich związany jest z przekazaniem do GIIF informacji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 165a kk przez instytucję obowiązaną (pośredni obowiązek denuncjacyjny). Drugi może wynikać z działalności analitycznej, współdziałania z innymi jednostkami informacji finansowej oraz innego przetwarzania danych przez GIIF (bezpośredni obowiązek denuncjacyjny). Jednocześnie zauważono, że wynikający z ustawy o przeciwdziałaniu obowiązek denuncjacji przez GIIF stanowi *superfluum* wobec art. 304 par. 2 kpk nakazującego wszystkim instytucjom państwowym i samorządowym, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, składać zawiadomienie o tym do prokuratora lub Policji²¹. Wydaje się, że takie podejście jest dość częste w polskim ustawodawstwie, w przypadku ustawy o przeciwdziałaniu stanowi natomiast element uwzględnienia jako całości systemu przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu. Dodatkowo sam zapis art. 18 ustawy o przeciwdziałaniu pozostaje bardziej czytelny w zakresie stosowanej procedury przeciwdziałania i roli w niej samego Generalnego Inspektora wtedy, gdy mamy do czynienia z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 165a kk. Realizowany jest przy jednoczesnym stosowaniu takich instrumentów jak wstrzymanie transakcji czy blokada rachunku. Rozwiązanie takie mimo sprzeczności prakseologicznej pozostaje ważne proceduralnie zarówno dla instytucji obowiązanej, jak i prokuratora.

W odniesieniu do pierwszego z trybów: jeżeli z zawiadomienia instytucji obowiązanej wynika, że transakcja, która ma zostać przeprowadzona, może mieć związek z popełnieniem przestępstwa, o którym mowa w art. 165a kk, Generalny Inspektor może w ciągu 24 godzin od daty i godziny wskazanych w potwierdzeniu przekazać instytucji obowiązanej pisemne żądanie wstrzymania tej transakcji lub blokady rachunku na okres nie dłuższy niż 72 godziny od daty i godziny wskazanych w tym potwierdzeniu. Równocześnie Generalny Inspektor zawiadamia właściwego prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa i przekazuje mu informacje i dokumenty dotyczące wstrzymywanej transakcji lub blokowane-

²¹ Tamże, s. 150.

go rachunku (art. 18 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu). W opisanej procedurze pośredni obowiązek denuncjacyjny pozostaje po stronie instytucji obowiązanej. Natomiast GIIF utrzymuje bezpośredni obowiązek przekazania zawiadomienia do Prokuratury.

Drugi tryb denuncjacyjny GIIF został określony w art. 31 ustawy o przeciwdziałaniu, w którym stwierdza się, że jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 165a kk, wynika z posiadanych przez Generalnego Inspektora informacji, ich przetworzenia lub analizy, to Generalny Inspektor zawiadamia prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa oraz jednocześnie przekazuje mu materiały uzasadniające takie podejrzenie. Jeżeli podstawą takiego zawiadomienia była informacja o transakcji, o której mowa w art. 8 ust. 3, art. 16 ust. 1 lub art. 17 przekazana przez instytucję obowiązaną lub jednostkę współpracującą, czyli organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także Narodowy Bank Polski, Komisję Nadzoru Finansowego i Najwyższą Izbę Kontroli z wyłączeniem Prokuratury, ABW, CBA i jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych i przez niego nadzorowanych – Generalny Inspektor przekazuje im informację o tym fakcie, nie później niż w terminie 90 dni od przekazania zawiadomienia.

Obowiązek denuncjacji przestępstwa z art. 165a kk w odniesieniu do instytucji obowiązanych na podstawie kpk i kk w relacji z procedurą określoną w ustawie o przeciwdziałaniu

Ze względu na cel działania obowiązki instytucji obowiązanych będzie można podzielić na te wynikające z relacji z podmiotami zewnętrznymi, w tym głównie z klientami, oraz na te realizowane wewnątrzinstytucjonalnie. W ramach drugich relacji zasadniczo możliwe jest także dość szczegółowe określenie podmiotów odpowiedzialnych za denuncjację – traktowaną jako przekazanie informacji o możliwym zaistnieniu zdarzenia, które należałoby łączyć z finansowaniem działalności terrorystycznej. Wynikają one przede wszystkim z wewnętrznych procedur, jakie instytucje obowiązane powinny opracować i wdrożyć na podstawie art. 10a ustawy o przeciwdziałaniu, oraz z potrzeby ustanowienia osób odpowiedzialnych za wykonywanie obowiązków przedmiotowej ustawy, do czego odnosi się dyspozycja art. 10b. Instytucje obowiązane wyznaczają osoby odpowiedzialne za wykonanie obowiązków określonych w ustawie o przeciwdziałaniu. W przypadku instytucji obowiązanych będących kapitałowymi spółkami handlowymi, bankami spółdzielczymi lub państwowymi osobą odpowiedzialną za wykonanie obowiązków określonych w ustawie jest członek zarządu wyznaczony przez zarząd, a w odniesieniu do oddziałów banków zagranicznych lub instytucji kredytowych taką osobą jest dyrektor oddziału. W przypadku instytucji obowiązanych wykonujących działalność jednoosobowo jest nią zaś osoba wykonująca tę działalność. Tym samym w odniesieniu do całości wskazanych w art. 2 pkt 1 instytucji obowiązanych w tych, których status odpowiada określonemu w art. 10b ustawy o przeciwdziałaniu, wprost wskazano, na jakim podmiocie wewnątrz korporacyjnym spoczywa obowiązek denuncjacji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

z art. 165a kk. Równocześnie należałoby się zastanowić nad tym, jaki rodzaj obowiązku denuncjacyjnego wynikającego z ustawy stanowi takie postępowanie. Jak słusznie zauważa Z. Kukuła, biorąc pod uwagę schemat podejmowanych działań w instytucji ubezpieczeniowej (takich jak prowadzenie rejestru transakcji, przekazywanie informacji do GIIF), będzie to jednak przykład denuncjacji pośredniej, ponieważ zakład ubezpieczeń przesyła GIIF jedynie dane i dowody, które dopiero tam przechodzą ocenę przez pryzmat podejrzeń popełnienia przestępstwa, i w ostateczności nie zakład ubezpieczeń powiadamia o przestępstwie, ale GIIF²². Jednocześnie powoływany autor zauważa, że spoglądając na to zagadnienie z nieco innej strony, nie dostrzega się przeszkód prawnych, aby ubezpieczyciele oprócz powiadomienia GIIF złożyli w tej sprawie odrębne zawiadomienie wprost do organu ścigania²³. Należałoby zauważyć, że jakkolwiek uzyskane pojedyncze zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa z art. 165a kk jest wypełnieniem obowiązku wynikającego z art. 304 par. 1 kpk, to działania proceduralne denuncjacji określone w ustawie o przeciwdziałaniu stanowią *lex specialis* w odniesieniu do przepisów Kodeksu postępowania karnego określającego regułę ogólną denuncjacji.

Pozytywnie należałoby ocenić ustanowienie specjalnego trybu denuncjacyjnego w ustawie o przeciwdziałaniu. Takie rozwiązanie pozostaje bardziej adekwatne odnośnie do powiadamiania o tak specyficznych przestępstwach jak pranie pieniędzy czy finansowanie terroryzmu. Pośrednictwo GIIF staje się niejako „gwarantem” prawidłowo złożonego zawiadomienia o przestępstwie finansowania terroryzmu. W szczególności dlatego, że oprócz samej informacji o możliwym podejrzeniu zaistnienia przestępstwa bierze się także pod uwagę charakterystyczne instrumenty towarzyszące tej reakcji, takie jak blokadę rachunku czy wstrzymanie transakcji. Oznacza to, że dla skuteczności reakcji nie jest wystarczające jedynie poinformowanie o podejrzeniu, ale należy także wstrzymać dysponowanie środkami, które miałyby wesprzeć finansowo działalność terrorystyczną. Sprawcy działają, wykorzystując różne dostępne na rynku finansowo-gospodarczym instrumenty oraz w oparciu w wielość podmiotów, które kwalifikują się także jako instytucje obowiązane. Tym samym pojedyncze wyobrażenie o zaistniałym fakcie jako podejrzanym z punktu widzenia finansowania działalności terrorystycznej nie byłoby w pełni wskazane. Tym samym właściwszy wydaje się tryb analizy uzyskanych informacji przez GIIF, nakazujący rozpatrywać takie zdarzenie znacznie szerzej, w tym także przy współdziałaniu z innymi podmiotami, np. służbami specjalnymi i policyjnymi (np. z Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Policją) czy innymi jednostkami informacji finansowej. Niezaprzeczalnie daje to znacznie szersze możliwości potwierdzenia ewentualnego popełnienia przestępstwa, a w przypadku rzeczywistego stwierdzenia powiązania go z finansowaniem działalności terrorystycznej, w tym także realizowaniem

²² Z. Kukuła, *Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych*, wyd. 1, LexisNexis, Warszawa, 2013, s. 81–82.

²³ Tamże, s. 82.

innych niż określone w ustawie o przeciwdziałaniu czynności. Przykładem takich czynności mogą być czynności operacyjno-rozpoznawcze, do których uprawnione są niektóre podmioty określane w ustawie o przeciwdziałaniu jako jednostki współpracujące. Podsumowując, mimo braku przeszkód formalnych bezpośredniego skierowania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 165a kk przez instytucję obowiązującą właściwszą wydaje się jednak skonsultowanie tego podejrzenia z jednostką informacji finansowej. Ponadto niezrealizowanie denuncjacyjnego obowiązku pośredniego skutkuje konsekwencjami określonymi w art. 35 ust. 1 lub art. 36 ustawy o przeciwdziałaniu (brak realizacji obowiązku z ustawy o przeciwdziałaniu).

Podobnie rzecz się ma w przypadku indywidualnego prawnego obowiązku denuncjacji ciążącego na instytucjach państwowych i samorządowych²⁴ (art. 304 par. 2 kk), które jednocześnie posiadają status jednostek współpracujących. Tym samym więc, jako takie jednostki, są obowiązane, w granicach swoich ustawowych kompetencji, współpracować z Generalnym Inspektorem w zakresie zapobiegania przestępstwom, o których mowa w art. 165a kk, przez niezwłoczne powiadamianie Generalnego Inspektora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa finansowania terroryzmu. W przypadku takich podmiotów nie zostało uregulowane „pierwszeństwo” o powiadomieniu. Wydaje się, że wówczas skorzystanie z art. 304 par. 2 kk stanowi bezpośrednie wypełnienie obowiązku denuncjacyjnego, natomiast realizacja obowiązku z art. 15 ust. pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu może mieścić się nie tyle w działaniu denuncjacyjnym, co w realizacji zadania w ramach systemu przeciwdziałania. Do takiego wniosku można dojść, uznając, że denuncjacją będzie jedynie powiadomienie podmiotu uprawnionego do ścigania przestępstw (Prokuratura, Policja, ABW itp.). Uprawnienia takiego nie posiada GIIF, który w relacji z podmiotem współpracującym po potwierdzeniu się przypuszczeń informującego sam zastosuje obowiązek denuncjacyjny. Źródłem takiego postępowania będą zarówno informacje przekazane przez podmiot zewnętrzny, jak i informacje własne. W przykładowej instrukcji²⁵ wskazuje się, że informacja²⁶ przekazywana do GIIF powinna być sformułowana w sposób przejrzysty i czytelny. Zawiadomienie powinno zawierać jak najwięcej informacji o działaniach uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa finansowania terroryzmu i podmiotach, których te działania dotyczą, a w szczególności: dane jednostki współpracującej i przekazującej informacje, opis ujawnionych okoliczności wraz z przyczynami, dla których uznano, że mogą one wskazywać na pro-

²⁴ Dotyczy to także takich podmiotów jak: organy kontroli skarbowej, organy podatkowe i organy celne (art. 15a ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu).

²⁵ Instrukcja o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu wójta gminy Janowo (Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 157/2010 Wójta Gminy Janowo z dnia 14 kwietnia 2010 r.).

²⁶ Przekazaniu do GIIF podlegają wszelkie informacje będące w posiadaniu urzędu lub ujawnione w toku jego działalności wskazującej na podejrzenie popełnienia prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (par. 7 ust. 1 Instrukcji).

wadzenie działań mających na celu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 165a kk, dane osób i podmiotów mających związek z ww. działaniami, informacje o dołączonych łącznikach. Jako osoby odpowiedzialne za współpracę z GIIF wyznacza się na poziomie samorządowym najczęściej: wójta, sekretarza oraz koordynatora do spraw realizacji programu współpracy z GIIF²⁷.

Dodatkowo obowiązek denuncjacyjny podmiotów obowiązanych może być ograniczony zakresem nałożonych na nie obowiązków. Słusznie zauważa A. Golonka²⁸, że w odniesieniu do przedsiębiorców obowiązek rejestracji transakcji dotyczy jedynie przyjmowania zapłaty gotówką za towary. Poza zakresem tym pozostają instytucje finansowe niewymienione w art. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu, a prowadzące działalność usługową. Takie niedoprecyzowanie przepisów odnoszących się do obowiązków instytucji obowiązanych również ogranicza pośredni obowiązek denuncjacji.

Nie można także wykluczyć możliwości poinformowania przez instytucję obowiązaną służby specjalnej lub policyjnej właściwej w sprawie przeciwdziałania terroryzmowi o swoich podejrzeniach co do zachowań klienta mogącego mieć powiązania z terroryzmem. Podejrzenie może dotyczyć przypuszczalnego wsparcia finansowego tej nielegalnej działalności. Organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego, instytucje państwowe oraz przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie użyteczności publicznej są obowiązani, w zakresie swojego działania, do współdziałania z ABW i AW, a w szczególności udzielania pomocy w realizacji zadań tych agencji²⁹.

Ponadto przepisy ustawy o przeciwdziałaniu, określające kompetencje GIIF, nie naruszają przepisów ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (DzU Nr 74, poz. 676 oraz z 2003 r. Nr 90, poz. 844, Nr 113, poz. 1070 i Nr 130, poz. 1188) wyznaczających zadania Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (art. 3 ust. 1 pkt 2 ppkt 5). Jak wynika z przytoczonych przepisów, działania ABW, a czasem AW, mogą zająć się z zadaniami Generalnego Inspektora Informacji Finansowej. Na podstawie ust. 5 art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu działania ABW i AW mają pierwszeństwo, o ile nie jest możliwe ich niezależne wykonywanie przez agencje i Generalnego Inspektora Informacji Finansowej. W każdym razie w granicach ich zadań agencje również zwalczają pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu, a minister finansów i Generalny Inspektor Informacji Finansowej nie są jedynymi organami właściwymi w tym zakresie³⁰. W takim zakresie współdziała-

²⁷ Niejednokrotnie jako osobę odpowiedzialną za współpracę z GIIF wyznacza się także skarbnika gminy.

²⁸ A. Golonka, op. cit., s. 108.

²⁹ Art. 10 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (DzU z dnia 14 czerwca 2002 r. ze zm.).

³⁰ Zob. A. Grzywacz, *Komentarz do ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z niele-*

nie może dotyczyć sytuacji, w których, w ocenie instytucji obowiązanej, działania GIIF mogą stać się niewystarczające. Tym samym należałoby podjąć przede wszystkim działania raczej z poziomu czynności operacyjno-rozpoznawczych niż w zakresie czynności administracyjno-kontrolnych GIIF.

Pewną odwrotnością procedury denuncyjnej z ustawy o przeciwdziałaniu jest przypadek, gdy w uzasadnionych przypadkach Generalny Inspektor może zwrócić się do organu podatkowego lub organu kontroli skarbowej o zbadanie legalności pochodzenia określonych wartości majątkowych. Informacja o wynikach przeprowadzonych działań jest przekazywana Generalnemu Inspektorowi niezwłocznie (art. 15b ustawy o przeciwdziałaniu³¹). W takim przypadku wydaje się, że GIIF powinien pozostać podmiotem nadal monitorującym informacje związane z podejrzeniem finansowania działalności terrorystycznej. Natomiast skorzystanie z organu podatkowego czy kontroli skarbowej jest uzasadnione np. brakiem instrumentów mogących doprecyzować (wylimitować hipotezę o innym pochodzeniu lub przeznaczeniu środków) i umożliwić GIIF takie poszerzenie (weryfikację) dotychczasowych informacji, które pozwoli na złożenie przez GIIF zawiadomienia do Prokuratury. Mimo że organy podatkowe czy kontroli skarbowej mogą w wyniku podjętych działań skierować same bezpośrednio zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wydaje się, że zdecydowanie bardziej celowe byłoby umożliwienie zrealizowania tego obowiązku przez GIIF aniżeli kierowanie zawiadomienia na podstawie jedynie połowicznych informacji objętych działaniami kontrolnymi. Nie powinna tu obowiązywać zasada rywalizacji, ale współdziałania urzędów, która także wypływa z treści art. 15b ustawy o przeciwdziałaniu. Stwierdzenie w art. 15b, iż zwrócenie się dotyczy ma: „zbadań legalności pochodzenia określonych wartości majątkowych”, może wskazywać, że dana sytuacja będzie dotyczyła raczej prania pieniędzy niż przestępstwa finansowania terroryzmu. Niemniej należy zauważyć, że niektóre ze środków kierowanych na działalność terrorystyczną pochodzić mogą także z nielegalnych źródeł (np. z przestępstw podatkowych) oraz że procedury, w szczególności wieloetapowego finansowania terroryzmu, pozostają zbieżne z symptomami, z jakimi mamy do czynienia w przypadku przestępstwa z art. 299 kk. Najtrudniejszym zadaniem instytucji obowiązanych jest badanie związku transakcji z procederem finansowania terroryzmu. Tym samym możliwe jest także skorzystanie z możliwości, jakie daje GIIF w oparciu o art. 15b w sytuacji nawet błędnie ocenianej jako pranie pieniędzy, gdy w rzeczywistości będziemy mieli do czynienia z procederem finansowania działalności terrorystycznej. Wydaje się, że w przypadku podejrzenia przez GIIF o to, że mamy do czynienia z procederem

galnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu (Dz.U.00.116.1216), LEX/el 2003.

³¹ „W uzasadnionych przypadkach Generalny Inspektor może zwrócić się do organu podatkowego lub organu kontroli skarbowej o zbadanie legalności pochodzenia określonych wartości majątkowych. Informacja o wynikach przeprowadzonych działań jest przekazywana Generalnemu Inspektorowi niezwłocznie”.

finansowania działalności terrorystycznej, reakcja powinna nastąpić raczej przy współpracy z Prokuraturą oraz ABW, jako podmiotami predestynowanymi do walki z zagrożeniami o charakterze terrorystycznym, w szczególności natomiast z tymi podmiotami, które mają możliwości uzupełnienia działań administracyjno-kontrolnych także czynnościami o charakterze operacyjno-rozpoznawczym.

W ramach przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu instytucja obowiązana dokonuje zamrożenia wartości majątkowych, z zachowaniem należytej staranności, z wyłączeniem rzeczy ruchomych i nieruchomości, na podstawie: prawa Unii Europejskiej wprowadzającego szczególne środki ograniczające przeciwko niektórym osobom, grupom lub podmiotom oraz przepisów wydanych przez ministra właściwego do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych w drodze rozporządzenia, który określa listę osób, grup lub podmiotów, w stosunku do których dokonuje się zamrożenia środków z uwzględnieniem konieczności wykonania zobowiązań wynikających z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych lub wiążących uchwał organizacji międzynarodowych, oraz mając na uwadze konieczność zwalczania terroryzmu i przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu (art. 20d ustawy o przeciwdziałaniu). Tym samym jeden z podmiotów, uczestników obrotu finansowego, pozostaje znanym „sprawcą”, którego należałoby „odizolować”, ze względu na to, że środki, jakie dostarczy lub otrzyma, będą wykorzystane na sfinansowanie działalności terrorystycznej. Jak wynika z wyjaśnień GIFF, w przypadku, gdy klient banku (który nie występuje na żadnej z list wymienionych w art. 20d ustawy o przeciwdziałaniu) zleca przekaz środków ze swojego rachunku na rzecz beneficjenta uwzględnionego na liście, o której mowa w art. 20d ustawy, instytucja obowiązana nie realizuje transakcji. W przypadku, gdy klient banku (który nie występuje na żadnej z list wymienionych w art. 20d ustawy o przeciwdziałaniu) zleca przekaz środków ze swojego rachunku na rzecz beneficjenta, który jest osobą/podmiotem z listy osób podejrzewanych o działalność o charakterze terrorystycznym, należy po dokonaniu analizy transakcji zastosować procedurę przewidzianą w art. 16 ustawy o przeciwdziałaniu, jeżeli zachodzi podejrzenie przestępstwa, o którym mowa w art. 165a kk³².

Natomiast w przypadku, gdy na rzecz klienta banku (który nie występuje na żadnej z list wymienionych w art. 20d ustawy) wpływa przekaz środków od zleceniodawcy osoby/podmiotu z listy, o której jest mowa w art. 20d ustawy, należy przed zasileniem rachunku klienta kwotą przekazu zamrozić środki zaangażowane w transakcję. W związku z tym obowiązek denuncjacyjny powstaje jedynie w przypadku, gdy dany podmiot, niebędący na liście, zleca przekazanie środków na rzecz podmiotu wskazanego w liście jako podejrzewanego o działalność o charakterze terrorystycznym. W odwrotnej sytuacji występuje jedynie obowiązek zamrożenia środków zaangażowanych w transakcję. Takie rozwiązanie pozostaje

³² Wyjaśnienia GIFF: „Szczególne środki ograniczające przeciwko osobom, grupom i podmiotom” z dnia 9 lutego 2010 r., pkt a i b. Podobnie w przypadku, gdy bank będzie korespondentem, wyjaśnienia w pkt c.

staje w zgodności z konstrukcją samego przestępstwa finansowania terroryzmu, w którym sprawcą jest taki podmiot, który gromadzi, oferuje czy przekazuje określone, wymienione w tym artykule środki czy prawa w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Tym samym obowiązek denuncjacyjny w omawianym przypadku dotyczy podmiotu „zewnątrznego” (zewnątrznego sponsora), który w swoim działaniu zlecił skierowanie środków na rzecz podmiotu podejrzewanego o działalność o charakterze terrorystycznym. Zatem obowiązek denuncjacyjny zgodnie z obowiązującymi przepisami nie dotyczy przypadku, gdy to podmiot podejrzewany o działalność o charakterze terrorystycznym przekazuje środki na rzecz innego podmiotu, który nie znalazł się na liście. Przy takim zachowaniu powinny być podjęte działania w kierunku zamrożenia środków, a więc w rzeczywistości ich niejako „ujawnianie” wobec instytucji obowiązanej spowoduje, że aktualny ich dysponent nie będzie mógł z nich skorzystać. Taki też pozostaje cel zastosowania instytucji zamrożenia środków. Należy zauważyć, że w omawianej sytuacji w rzeczywistości nie będzie można mówić o finansowaniu działalności terrorystycznej, a tym samym zastosowania obowiązku denuncjacyjnego. Niemniej można byłoby rozpatrywać przy takim zachowaniu, czy celem działania zleciennodawcy z listy nie będzie „finansowanie terroryzmu”, ale zalegalizowanie środków przez pozostawienie ich w dyspozycji innych niezwiązanych z terroryzmem osób. Do takiej sytuacji może dojść, gdy podmiot z listy będzie pozyskiwał środki na swoją działalność przez popełnianie przestępstw.

Nie można także wykluczyć, że zlecenie będzie zrealizowane pomiędzy podmiotem ze wskazanej listy a innym podmiotem spoza listy, jednakże także podejmującym działania o charakterze terrorystycznym. Może do tego dojść, gdy jedna organizacja (lub jej człon finansowy) będzie wspierała finansowo przygotowania do dokonania przestępstwa o charakterze terrorystycznym na rzecz innej organizacji, która jako nieokreślona nie znalazła się na wskazanej liście. W takim przypadku i tak zaistnieją warunki do dokonania zamrożenia środków, niemniej należałoby rozpatrywać także, czy nie zaistniały przesłanki przestępstwa z art. 165a kk. Ze względu na powszechność przestępstwa finansowania terroryzmu (ustawodawca w art. 165a kk posługuje się zaimkiem „kto”) może nastąpić też i taka sytuacja, że gromadzenie i przekazywanie środków na sfinansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym będzie zachodzić pomiędzy organizacjami terrorystycznymi. W takim przypadku także należałoby rozpatrywać powstanie obowiązku denuncjacyjnego w świetle zaistnienia przestępstwa finansowania terroryzmu.

W przypadku niektórych instytucji obowiązek denuncjacji zostaje ogólnie określony w ustawie kompetencyjnej, a w dalszej kolejności odesłany do ustawy szczegółowej, jaką jest ustawa o przeciwdziałaniu. Do takiej sytuacji dochodzi między innymi w przypadku banków. W art. 106 ustawy Prawo bankowe wskazano dyspozycję ogólną, iż bank jest obowiązany przeciwdziałać wykorzystywaniu swojej działalności dla celów mających związek z przestępstwem, o którym mowa w art. 165a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny. Jednocześnie

w zakresie trybu postępowania banku w takim przypadku przepisy odsyłają do odrębnej ustawy, czyli do ustawy o przeciwdziałaniu.

Dodatkowo należałoby omówić kwestię, czy obowiązek denuncjacyjny spoczywający na dla instytucjach obowiązanych wynika wyłącznie z działań, jakie nakazuje realizować ustawa o przeciwdziałaniu. Przykładem innego niż w przedmiotowej ustawie uzyskania informacji o możliwym finansowaniu terroryzmu są działania podejmowane przez organ nadzoru wskazany w art. 35h ust. 2 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Organ nadzoru bada między innymi, czy podmiot składający zawiadomienie wykazał, że środki finansowe związane z nabyciem albo objęciem akcji lub praw z akcji lub podjęciem innych działań zmierzających do stania się podmiotem dominującym, powodujących, że zakład ubezpieczeń stanie się podmiotem zależnym, nie pochodzą z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz nie mają związku z finansowaniem terroryzmu. Nie można wykluczyć teoretycznie, że przy dokonywaniu tego rodzaju „sprawdzeń” możliwe będzie ustalenie, iż dany podmiot był uczestnikiem procedury finansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym.

Innym przykładem jest podmiot zbiorowy, który zarazem nie jest instytucją obowiązaną. W takim przypadku możliwe jest powstanie obowiązku denuncjacyjnego, gdy zostanie stwierdzone, że podmiot zbiorowy został wykorzystany przez określoną ustawowo kategorię osób do finansowania działalności terrorystycznej. Obowiązek denuncjacyjny w tym zakresie powinien dotyczyć osoby określonej w art. 3 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary³³. Podmiot zbiorowy będzie odpowiadał wtedy, gdy wskazane powyżej kategorie osób (osoba) popełniły przy jego wykorzystaniu przestępstwo z art. 165a kk. Obowiązek denuncjacyjny w omawianym zakresie ograniczony jest zarówno podmiotowo (do określonej kategorii podmiotów art. 3 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych), jak i zachowaniem określonym w art. 5 tejże ustawy (czynnością sprawczą pomiotu odpowiedzialnego).

Oprócz uregulowań ogólnych (Kodeks karny) i szczegółowych, określonych w ustawie o przeciwdziałaniu, brak jest oznaczenia skonkretyzowanego podmiotu – organu ścigania, który pozostawałby właściwy jako adresat denuncjacji. Mówi się o zawiadomieniu „właściwego” prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 165a kk. Przestępstwo finansowania terroryzmu, mimo że stypi-

³³ Obowiązek denuncjacyjny będzie mógł dotyczyć następujących osób fizycznych: 1) działających w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku, 2) dopuszczonych do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa w pkt 1, 3) działających w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w pkt 1, oraz będących przedsiębiorcą, który bezpośrednio współdziała z podmiotem zbiorowym w realizacji celu prawnie dopuszczalnego – jeżeli zachowanie to przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową.

zowane odrębnie, zaliczane jest do przestępstw okołoterrorystycznych. Tym samym w jakiś sposób będzie ono powiązane z innymi prowadzonymi odrębnie sprawami (w innym wszczętym postępowaniu) lub łącznie (w ramach danego postępowania), a dotyczącymi działalności terrorystycznej. Tym samym „właściwość” prokuratorską należałoby upatrywać na tym poziomie organizacyjnym i specjalistycznym, który zajmuje się w sposób adekwatny i skonkretyzowany tematyką związaną ze ściganiem przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmem. W aktualnym stanie zorganizowania Prokuratury tego typu komórki organizacyjne zostały utworzone na poziomie Prokuratur Apelacyjnych. Dlatego też Wydziały do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratur Apelacyjnych pozostawałyby organami „właściwymi” dla kierowania zawiadomień o popełnieniu przestępstwa finansowania terroryzmu³⁴. Nadzór nad tego typu postępowaniami byłby sprawowany w Prokuraturze Generalnej – Departamencie do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji. Oprócz właściwości merytorycznej, omówionej powyżej, ważne jest także ustalenie właściwości miejscowej dla prowadzenia tego typu sprawy. Wydaje się, że najprostszym rozwiązaniem byłoby powiązanie jej z właściwością miejscową instytucji obowiązanych i samego Generalnego Inspektora. Kwestia ta pozostaje bezsporna w przypadku, gdy mamy do czynienia z urzędem, instytucją, przedsiębiorcą czy innym podmiotem, który w takim czy innym dokumencie wyznaczył swoją siedzibę. Komplikuje się zaś w odniesieniu do coraz częściej stosowanych rozliczeń finansowych w Internecie. Autorzy komentarza do ustawy o przeciwdziałaniu proponują, aby np. w przypadku bankowości elektronicznej, na etapie kierowania zawiadomienia o przestępstwie, wobec braku danych co do adresu IP komputera przyjmując za miejsce popełnienia przestępstwa właściwy dla sprawcy oddział banku.

W konfrontacji samych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu mamy do czynienia niejako z dwoma trybami denuncjacyjnymi przestępstwa finansowania terroryzmu. Pierwszy z nich dotyczy instytucji obowiązanych i jest realizowany w taki sam sposób jak w przypadku przestępstwa prania pieniędzy. Oznacza on pośrednictwo GIIF w zakresie złożenia zawiadomienia o przestępstwie do organów Prokuratury (art. 18). Drugi zaś dotyczy jedynie przestępstwa finansowania terroryzmu (art. 20b), z tym że w tym drugim przypadku muszą być spełnione określone kryteria. Przede wszystkim wszczęte postępowanie musi być w toku, ponadto podmiotem denuncjującym kierującym się bezpośrednio do prokuratora nie jest instytucja obowiązana, a zawiadomienie pochodzi z innych źródeł. Tymi innymi źródłami mogą być zagraniczne podmioty gromadzące materiał

³⁴ Podobnie: M. Hara, R. Kierzyńska, P. Kołodziejewski, op. cit., s. 150. Do podstawowych zadań Wydziału do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratur Apelacyjnych należy między innymi prowadzenie i nadzorowanie postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa o charakterze terrorystycznym (par. 30 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r., Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, DzU z 2010 r., Nr 49, poz. 296).

w toku czynności operacyjnych, inne zagraniczne jednostki informacji finansowej, organy ścigania innych państw itp. W drugim przypadku prokurator może zachować się odpowiednio jak GIIF, dokonując osobistego wstrzymania transakcji lub blokady rachunku.

W przypadku denuncjacji przestępstwa finansowania terroryzmu, przy zachowaniu obrotu finansowego, w którym uczestniczą instytucje obowiązane, istotnym zagadnieniem jest relacja między obowiązkiem denuncjacyjnym wynikającym z ustawy o przeciwdziałaniu (art. 18) a obowiązkiem takim wynikającym z art. 304 par. 2 kpk. Każdy przypadek zachowania należałoby rozpatrywać indywidualnie, niemniej generalnie wskazują one, że zarówno w odniesieniu do jednego, jak i drugiego zawiadomienia, zwłaszcza gdy rzeczywiście mamy do czynienia z realnym podejrzeniem, iż występuje sytuacja finansowania działalności terrorystycznej, należałoby w szczególności brać pod uwagę cel samego przestępstwa z art. 165a kk. Zarówno jeden, jak i drugi obowiązek denuncjacyjny ma tę samą wartość – tj. zajęcie zaistniałą sytuacją uprawnionych do ścigania przestępstw organów w celu wdrożenia procedur ścigania kryminalnego. Niemniej w tle takiego postępowania należy zauważyć potrzebę skorzystania z dwóch instrumentów, tj. wstrzymania transakcji, zamrożenia transakcji oraz blokady rachunku, a także czasu niezbędnego do tego, aby skorzystanie z tych instrumentów dało zamierzony efekt. W tym także należałoby upatrywać cel, czyli uniemożliwienie skorzystania ze środków dla zorganizowania przestępstwa terrorystycznego, ale także szerzej funkcjonowania organizacji terrorystycznej. W tak zdefiniowanej sytuacji kierowanie bezpośrednio zawiadomienia o przestępstwie przez instytucję obowiązaną do właściwego prokuratora, choć w pełni możliwe, nie wydaje się uzasadnione. Tu także należy zwrócić uwagę na to, że w przeciwieństwie do prania pieniędzy sam prokurator nie będzie mógł wstrzymać transakcji bez uzyskania powiadomienia przez GIIF. Takie prawo daje mu art. 20b ustawy o przeciwdziałaniu.

Należy wskazać, że po zawiadomieniu GIIF takie postępowanie zwalnia podmiot obowiązany od zawiadomienia prokuratora, jednakże z pewnością go nie wyklucza³⁵. Tak samo możliwe jest złożenie zawiadomienia do prokuratora, w przypadku gdy GIIF nie podejmie przypuszczalnych kroków zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu, np. nie dokona wstrzymania transakcji lub blokady rachunku. Jak zauważają autorzy komentarza do ustawy o przeciwdziałaniu, wydaje się bowiem, że niepodjęcie odpowiednich działań przez GIIF reaktualizuje ogólny obowiązek powiadomienia o popełnieniu przestępstwa, o którym mowa w art. 304 par. 2 kk, jeżeli nadal w przekonaniu instytucji obowiązanej zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że doszło do popełnienia przestępstwa finansowania terroryzmu³⁶. Dylematów tych nie ma w przypadku przestępstwa finansowania terroryzmu, gdy zawiadomienie pochodzi z innych źródeł; wówczas prokurator może zdecydować sam o wstrzymaniu transakcji lub blokadzie rachunku. Tym

³⁵ M. Hara, R. Kierzyńska, P. Kołodziejski, op. cit., s. 15.

³⁶ Tamże, s. 155.

samym pośrednictwem GIIF w razie takiego podejrzenia do zrealizowania celu – niedopuszczenia do wykorzystania środków na przestępstwo o charakterze terrorystycznym – nie jest niezbędne.

Takie postępowanie z pominięciem pośrednictwa GIIF jest również możliwe, gdy inne podmioty na podstawie działań własnych, np. o charakterze operacyjno-rozpoznawczym, stwierdzą przestępczą działalność polegającą na finansowaniu działalności terrorystycznej. Dla zrealizowania celu będzie pomocne nie tylko zapewnienie dowodów w fazie przedprocesowej (operacyjnej), ale także zapewnienie nieskonsumowania środków na działalność terrorystyczną. W tym zakresie przydatne staje się nie tylko wszczęcie postępowania z art. 165a kk, ale także podjęcie przez prokuratora działań zmierzających do powstrzymania przepływu środków przez wydanie postanowienia o wstrzymaniu transakcji lub blokadzie rachunku.

Ponadto należy pamiętać, że utrzymywanie powszechnego obowiązku denuncjacyjnego pozwoli na jego zastosowanie także w przypadku, gdy podejmowane działania określone jako czynności sprawcze z art. 165a kk będą realizowane z pominięciem instytucji obowiązanych. W szczególności z takimi przypadkami będziemy mieli do czynienia w sytuacji, gdy finansowanie działalności terrorystycznej będzie podejmowane z pominięciem obrotu formalnoprawnego w oparciu o działalność instytucji obowiązanych, np. przy wykorzystaniu islamskich instrumentów płatniczych – przykładem jest system *havala*. W takiej sytuacji słuszne wydaje się skierowanie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z art. 165a kk bezpośrednio do prokuratora, a nie do jednostki informacji finansowej. Jednym z powodów jest to, że nie byłoby wówczas możliwe zastosowanie takich instrumentów jak wstrzymanie transakcji czy blokada rachunku. Natomiast niezbędne będzie wykonanie szeregu czynności operacyjnych przez uprawnione do takiego działania podmioty. W takim razie GIIF traci niejako uprawnienie do obowiązku denuncjacyjnego, gdyż informacje na ten temat pozostają poza trybem zgłoszeń do jednostki informacji finansowej, określonym w ustawie o przeciwdziałaniu.

Streszczenie

Obowiązek denuncjacji przestępstwa finansowania terroryzmu, w świetle obowiązujących przepisów, może być realizowany na zasadach ogólnych wynikających z art. 304 par 1 k.p.k.; oraz art. 240 § 1 k.k., jak również z przepisów szczególnych zawartych w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. W przypadku szczególnego obowiązku denuncjacji można wskazać dwa tryby postępowania. Pierwszy z nich dotyczy instytucji obowiązanych i jest on realizowany w taki sam sposób jak w przypadku przestępstwa prania pieniędzy. Oznacza pośrednictwo Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w zakresie złożenia zawiadomienia o przestępstwie do organów Prokuratury (art. 18). Drugi zaś dotyczy jedynie przestępstwa finansowania terroryzmu (art. 20b) i może być realizowany bezpośrednio poprzez złożenie zawiadomienia o przestępstwie do organów Prokuratury z pominięciem GIIF. Przedmiotowe podstawy denuncjacji przestępstwa z art. 165a k.k. w pełni uwzględniają możliwość reakcji na zagrożenie wynikają-

ce z procederu finansowania terroryzmu realizowanego w obszarze działań formalno – finansowych, jak i poza tym obszarem przy wykorzystaniu paralelnego obrotu finansowego.

Słowa kluczowe: obowiązek denuncjacji, przestępstwo finansowania terroryzmu.

Summary

The obligation of denunciation terrorist financing crime, in light of the applicable rules can be implemented on general principles deriving from Article. 304 par 1 k.p.k.; and art. 240 § 1 of the Penal Code, as well as specific provisions in the Law on the prevention of money laundering and financing of terrorism. In the case of the special obligation of denunciation can indicate two modes of conduct first concerns the obligated institutions and it is implemented in the same way as in the case of money laundering. It means arranging the General Inspector of Financial Information regarding the notification date of the offense to the authorities of the Prosecutor (Article 18). The second one concerns only the terrorist financing crime (Article 20b). These base denunciation offense under Article. K. K. 165a fully take into account the possibility to respond to the threat posed the open-financing of terrorism carried out in the area of formal operations - financial and outside the area using a parallel financial trading.

Keywords: obligation of denunciation, terrorist financing crime.